

Anotace rozhodnutí Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen

Rozhodnutí ze dne 16. července 2019 ve věci č. 102/2016 – *J. D. a ostatní proti České republice*

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že oznámení týkající se sterilizace šesti romských žen, k nimž došlo mezi lety 1982 až 2001, je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Oznámení podalo šest romských žen, které byly údajně oběťmi nucené sterilizace, k níž mělo v pěti případech dojít mezi lety 1982 a 1990 a v jednom případě v roce 2001. Žádná z oznamovatelek se neobrátila na vnitrostátní orgán nadaný rozhodovací pravomocí s cílem dosáhnout nápravy namítané situace.

II. Odůvodnění rozhodnutí

K PŘIJATELNOSTI

a) *Tvrzení oznamovatelek*

Oznamovatelky tvrdily, že v České republice neexistují účinné vnitrostátní prostředky nápravy, které by vedly k odškodnění za nucené sterilizace žen, ke kterým v minulosti docházelo.

b) *Tvrzení vlády*

Otázka možnosti promlčení nebo naopak nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích byla sporná. Po novele občanského zákoníku č. 87/1990 Sb. účinné od 29. března 1990 nebyl názor na promlčitelnost náhrady nemajetkové újmy v penězích jednotný a rozhodovací praxe soudů se vyvíjela. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 25. září 2003 sp. zn. 30 Cdo 1542/2003 vyslovil názor, že právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti se jako součást jednotného osobního práva nepromlčuje. V pozdějším rozhodnutí publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 1/2008 Vrchní soud v Olomouci vyslovil opačný názor, a sice že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době. Změna judikatury byla potvrzena a táž právní věta byla vyhlášena v rozsudku velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2008 sp. zn. 31 Cdo 3161/2008. Právní úprava nicméně počítá s ochrannou klauzulí v podobě možnosti nepřijmout námitku promlčení pro její rozpor s dobrými mravy.

Vláda uvedla, že všechny oznamovatelky si musely být plně vědomy sterilizace a jejích důsledků nejpozději v roce 2001. Posouzení účinnosti prostředků nápravy se tudíž vztahovalo k tomuto datu. Žádná z oznamovatelek nepodala žalobu na ochranu osobnosti. Stížnosti podané dvěma oznamovatelkami k veřejnému ochránci práv nelze považovat za prostředky nápravy. Vnitrostátní soudy v některých případech přiznaly sterilizovaným ženám náhradu nemajetkové újmy a rozhodly o nepromlčení nároku na peněžní náhradu pro rozpor s dobrými mravy.

c) *Rozhodnutí CEDAW*

CEDAW pozitivně nerozhodl, že stávající občanskoprávní úprava a judikatura českých soudů skutečně naplňuje požadavky vyplývající z Úmluvy OSN o odstranění diskriminace žen, a omezil se na posouzení přijatelnosti oznámení. CEDAW konstatoval, že pochybnosti o účinnosti vnitrostátního prostředku nezabavují oznamovatele povinnosti takový prostředek vyčerpat, a učinil proto závěr, že oznámení je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.